

Diputat

pes "Xacoters de Balàfia"

(Com arribà un relat de L'any 1812)

COMPOSICIÓ DE TEMPS I DE LLOC

Un terme lluny de Vila, any 1812. Un vuitanta per cent no sabien llegir ni escriure. Ses anades a Vila s'havien de fer a peu o a cavall amb un ase, de manera que ses persones fluixes es passaven la vida sense baixar-hi mai. No hi havia periòdics ni cap mitjà d'informació.

EXPOSICIÓ

Dos hòmens estan cavant un micó més avall d'es poble de Sant Josep, vora es camí d'anar a Vila

—Veig traspuntar un ruc amb un a cavall. ¿qui deu ser que avui baixa a Vila?

—Deu ser don Pep Ribes que diu que ara l'han fet diputat, baixa a tota hora i diu que també ha d'anar a fora d'Eivissa.

—Diputat? i ¿què és això?

—Un càrrec que diu que val per tot, pot demanar tot lo que vulga, "sa seua boca és mesura".

—Calla, que ja arriba (es lleven es capell i se li acosten).

Don Pep duia una sotana nova i un manteu estès per damunt es cul de s'ase.

—Bon dia tenga, don Pep!

—Bon dia que Déu mos do a tots!

—Diu que vo n'anau i mos deixau?

—Sí, ja ho veis, això és la vida, però si Déu vol tornaré prompte.

—¿Que és veritat que mos portareu moltes coses?

—Ganes no n'han de manca.

—Idoncs a veure si a jo em portareu un ruc que hi pugui llaurar i baixar a Vila.

—Un ruc, un ruc, no sé si podrà ser, però tal vegada una altra cosa que prompte pugueu tenir rucs, podria ser que sí. Me'n vaig, que ha d'arribar a Vila prompte.

—Bon viatge, fins a més veure. Torni prompte, que t'enyorarem molt!

A's cap de tres o quatre dies trebaien a's mateix lloc

—Diu que don Pep ja es va embarcar i que en es moll li feren una despedida molt grossa.

—Ja m'ho han dit, però ¿t'acatares que quan se n'anava que li vaig dir lo de s'ase, va respondre "alguna altra cosa que prompte pugueu tenir ases"? Ja ho sé, lo que va voler dir: "que poguéssim tenir", volia dir tu i jo; per tant mos portarà una somera.

—Tal vegada, pot ser que sí.

—Però ¿que es recordarà de tanta cosa?

—M'han dit que a Vila feren una jun-

ta de cadells¹ i en un paper li varen dar tot apuntat.

—Però... ¿i per portar-ho?

—Jo crec que calaran molts de barcos.

Després de cinc o sis setmanes

—Però ¿què veig?, don Pep ja torna.

—¿Que vets si porta sa somera?

—Jo només el veig a ell dalt s'ase amb es manteu tot color de panera de tanta pols.

—Mesquín!, és tan bon home que ni mancos haurà sabut gemegar tantes coses. No li vui parlar de s'ase.

Ben arribat, don Pep. L'hem recordat molt, ¿com es troba?

—Ja ho veis, molt cansat, enyorant molt un bon plat de ciurons d'aquells que fa ma mare i llevò reposar baix na rojal. Ja conversarem més, me'n vaig que tenc ganes d'arribar a casa.

—Estigui bo, ja mos vorem!

—¿Que t'ha paregut?

—Està molt desmillorat, no sé si era sa pols i s'eixugament, però el veig més prim.

—Ca!, això deu ser que allí li daven menjars estranys. Si ell hagués tengut

bons plats de mongetes i faves, no hauria tornat així.

—Pensem-hi una mica. Però ¿tu creus que ell tan senzill i bon home es va atrevir, davant tots aquells senyors d'es govern, a demanar s'ase i lo demés?

—Meu!, jo crec que degué treure es paper i es mocador, com fa sempre, se li degué trencar el cor i no degué dir ni pruna.

—Mesquín! A la nit anirem a fer vetlada i animar-lo.

Han passat tres dies

—¿Saps lo que vàrem dir s'altre dia? ¿sí?

Idoncs m'he enterat que s'arribada a's moll va ser molt polida, el va anar a rebre sa musica i tiraren cohets. Però tothom diu, que ho varen ben veure, que no va portar res més que un paper, que devia ser es mateix de sa llista que li va dar es cap d'es Cadells.

—És igual, si Déu vol viurem igualment que haviem viscut fins ara.

CONSIDERACIONS

Aqueixos dos hòmens, amb molt bona voluntat, afecte i també un micó de llàstima de veure que només havia dut un paper, ho contaren en s'estiu baix d'en boval i, en s'hivern, voltant es foc, fins arribar a naltros.

Sa constança no és grossera ni política, no ataca, no ridiculitza ni despregia, ans al contrari, respira afecte: tot molt normal es tals personatges.

Sa personalitat de don Pep és molt secundària.

Lo que sí és es relat, i amb molta força, una estampa d'es nostros avant-passats fa 168 anys, com veien i interpretaven es grans personatges i fets d'aquell temps.

Seria de capbuits pensar que mos poguessin legar de boca en boca coneixements de Corts Constituents, llibres de discursos, que amb un paper es poguessin arreglar camins i esglésies i construir barcos. Això seria demanar impossibles.

Naltros ho recopilàrem en unes reunions en es poble de Sant Josep. Ajudats per lo escrit en es llibres, ho escriguérem i publicàrem convençuts que era, senzillament, net i inofensiu.

Si mai, tant amb aquest relat com en qualsevol altre, poguéssim ofendre algú, sense mirar raons, demanam perdó.

"XACOTERS de BALÀFIA"

1. Reunió de persones més propenses a sa gresca i a's despropòsits que no a ses coses de profit.

